

СИСТЕМА — ПРОТИ СУРЖИКУ

П. П. КУЛЯС. Система — проти автоматизму суржиків: редакторський погляд:
Навчальний посібник. — К.: ІВО АПН України, 2009. — 180 с.

За останні роки в навчальних планах факультетів і відділень журналістики, видавничої справи та редагування з'явилася дисципліна «Типологія помилок». Зрозуміло, що вона ще мало забезпечена навчальними посібниками, методичними матеріалами. Цю прогалину дещо заповнює нова книжка доцента кафедри журналістики НПУ імені М. П. Драгоманова Павла Куляса. Вона аналізує одну з найклопітніших проблем редакторської практики в ЗМІ України — побутування в них суржиків.

Автор розробив власний варіант курсу, забезпечив його різноманітним дидактичним матеріалом, серед якого найцікавішою, інноваційною є таблиця дев'яти сучасного писемного та усного дискурсу, а також словник найпоширеніших помилок у ЗМІ виданий 2006 року. Все це випробувано в педагогічній практиці автора в НПУ імені М. П. Драгоманова та Університеті «Україна». Тема суржиків розглядається протягом усього курсу, однак їй і спеціально присвячено один із модулів дисципліни.

Автор ретельно проаналізував тенденції побутування суржиків і його негативний вплив на стан літературної мови. Найважливішим доробком цього аналізу є:

— доволі успішна *спроба структуризації суржиків*: з глибокою диференціацією лексичних кальок, морфологічних дериватів, запозичених і спотворених фразеологізмів, синтаксичних конструкцій (з такою докладністю явище суржиків з редакторського погляду, здається, в нашій літературі ще не висвітлювалося);

— системне *виокремлення помилкобезпечних місць* у редагованих текстах, їх типологія; що оснащує майбутнього редактора методами, прийомами аналізу тексту та редагування. Цінними для редактора, наприклад, є корекційні таблиці скалькованих з російської мови фразеологізмів — цілкі «асоціації», побудованих на словосполучах з прийменниками і певними ключовими словами;

— дохідливий і переконливий *спосіб викладу*, в якому поєднано розгляд причин виникнення помилок (історичний генезис, соціально-політичні обставини); врахування їх поширеності, частотності (а в аналізі автора — понад 10 тисяч фрагментів текстів); застосування мнемонічних прийомів: відбір анекдотичних («прикольних») помилок, обернені переклади, подання контробразів тощо.

Все це характеризує працю П.П. Куляса як цінний дидактичний матеріал, який забезпечуватиме ефективність навчального процесу на спеціалізаціях видавничої справи і редагування, сприятиме системному оволодінню теорією різноманітних комунікативних (здебільшого мовних) відхилень і методикою їх усунення, тобто осмисленого, професійного редагування текстів — не навромацьки, не методом спроб і помилок.

Комплекти посібників буде корисним і для студентів усіх філологічних спеціальностей (а можливо, й не тільки філологічних). Його особливість у тому, що редакторська «технологія» не зашорює авторського погляду на проблему. Важлива тут філософія, розуміння живої стихії мови, сучасних соціальних і політичних чинників, які впливають на мовні процеси. І це виразно акцентовано в праці. Автор прагне активно долучитися до формування високої національної свідомості майбутнього українського інтелігента, сприяти вихованню дієвого типу особистості, яка буде не байдужим споживачем готових форм мови, а активним творцем мовної дійсності.

І такою є вся спрямованість рецензованої науково-педагогічної праці. Вона вчить бачити причини явища дев'яти мовлення у нас, в Україні; бути зіркими в усьому, що стосується процесів, які відбуваються в мові, розуміти політичну підоснову ситуації. Вона закликає свого читача-студента повертати до життя всі багатства української мови, випалені в ній політикою лінгвоциду.